

Aan het college van burgemeester en wethouders.
Nieuwe Steen 1
Hoorn

Hoorn, 21 november 2021

Betreft: Omgevingsvisie

Vereniging Oud Hoorn
Onder de Boompjes 22
1621 GG Hoorn
E: info@oudhoorn.nl
W: www.oudhoorn.nl

Geachte college,

De omgevingsvisie is veelbelovend en inspirerend gestart, met een ruime mogelijkheid om mee te denken. Verschillende leden van de Vereniging Oud Hoorn hebben enthousiast meegedaan met deze sessies en bijeenkomsten. Het was goed om met grote gedifferentieerde groepen te discussiëren over de toekomst van de stad. Vooral in de groepen die de toekomst van ons erfgoed bespraken was er een grote mate van overeenstemming. We kunnen spreken van een frisse start. Op basis van deze frisse start heeft de vereniging een stuk geschreven, de omgevingsvisie in 10 punten. Hiermee willen we een bijdrage aan de Omgevingsvisie – Hoorn 2040 leveren. Deze visie is mede een leidraad onder deze reactie op de concept omgevingsvisie.

Na de veelbelovende start waren we benieuwd naar welke meerwaarde de omgevingsvisie ons kan brengen en waar de gemeente Hoorn de belangrijkste stippen op de horizon zal leggen. Een studiegroep binnen onze vereniging, welke ook heeft deelgenomen is de uitdaging aangegaan en heeft de omgevingsvisie van de gemeente Hoorn bestudeerd vanuit de kernwaarden van onze vereniging. Alhoewel wij de integraliteit van de omgevingsvisie niet kunnen negeren hebben wij vooral gekeken naar de visie voor zover deze gerelateerd kan worden aan de oude stad, de lanen en de linten. Daar de lanen en linten verweven zijn met de wijken van de stad ontkomen we er niet aan om op een aantal punten breder te reageren.

Onze reactie hebben we opgebouwd in een samenvatting en daarna een behandeling per hoofdstuk.

Samenvatting

Allereerst zijn ons enkele interessante paragrafen opgevallen m.b.t. vergroening, inclusiviteit en fietsbereikbaarheid. De gemeente heeft er vooralsnog voor gekozen om het brede palet aan sectorale visies slechts beperkt te integreren, waardoor de visie in termen van de omgevingswet veel minder krachtig is geworden. De visie lijkt daarnaast op een grote afstand van Hoorn en van onze stadgenoten geschreven te zijn. Deze omgevingsvisie is nog te weinig innovatief. Ook kent de visie veel algemeenheden die op veel gemeenten van toepassing kunnen zijn en is vooral een opsomming van bestaand beleid.

In de visie is veel aandacht voor de kansen bij het toerisme en weinig aandacht voor de bewoners in hun directe woonomgeving. Het gaat om een overall visie, dat betekent niet dat de Grote Waal, Risdam, Kersenboogerd, Bangert en Oosterpolder, Blokker en Zwaag vooral behandeld kunnen worden als verdichtingslocatie. Vernieuwend aan de omgevingswet is dat de sociale en maat

schappelijke sectoren een duidelijke positie kunnen innemen. Over het geheel is van een stip op de horizon te weinig sprake.

De omgevingsvisie is bij uitstek het instrument om beleidsmatig de dragende identiteit van de stad en de dorpen, de historische lijnen in de oude stad, de lanen en de linten te beschouwen en integraal verder te ontwikkelen en te beschermen in samenhang met de sectorale beleidsvisies. Niet alleen voor de bezoekers maar vooral voor onze eigen inwoners. Helaas vult deze omgevingsvisie deze belangrijke taak onvoldoende in.

De vraag moet zijn hoe identificeer je een stad? Aan de mensen, aan de gebouwen of aan beide? Onze historische omgeving zegt vaak veel over de inwoners van de stad. Het zijn de mensen die op basis van hun ideeën, inzichten en idealen met elkaar deze leefomgeving hebben gemaakt waarin zij goed gedijen. Zoals de stad door de eeuwen heen is veranderd, zijn ook haar inwoners veranderd. Maar sommige gedeelde waarden blijken verrassend constant. De constante is dat Hoorn altijd een stad is geweest waar de mensen oog voor elkaar, voor kwaliteit en voor ontspanning hebben. Dat zijn waarden die we graag willen behouden.

Er is nog te weinig aandacht voor de regierol die de gemeente moet vervullen om meer stad te worden. Als die rol niet steviger wordt dan zullen de doelen, voor zover geformuleerd, niet bereikt worden.

Interessant zijn de kaarten die gebruikt zijn en die over elkaar gelegd kunnen worden om te zien waar in welke wijk iets gebeurt en wat.

In het navolgende zullen wij bij enkele hoofdstukken reageren op de voor Oud Hoorn belangrijke items.

Hoofdstuk 2 Hoorn in de regio

Onder Werken en Voorzieningen is het volgende geformuleerd:

“In de oude binnenstad van Hoorn werken we aan een aantrekkelijke stad, toekomstgericht maar met groot respect voor het verleden. De vele bezienswaardigheden bieden kansen voor toerisme. Hoorn is de hoofdstad van Westfriesland”.

De binnenstad is een bij de wet aangewezen beschermd stadsgezicht. In bovenstaande omschrijving wordt de hoog monumentale waarde verkleind tot een bezienswaardigheid voor de passanten. Over de hoofdstad van Westfriesland komen wij in het volgende hoofdstuk terug.

Hoofdstuk 3 De Hoornse Kwaliteiten

Bij de Hoornse kwaliteiten vragen een aantal statements om een verdieping.

“De rijke, oude cultuur is nog duidelijk zichtbaar in de eeuwenoude straten en pleinen met kenmerkende monumentale panden. Voorbeelden hiervan zijn het Statenlogement, de Waag, het Statencollege voor het Hollands Noorderkwartier (nu het Westfries museum), de kantoren van de VOC en WIC, de vele pakhuizen, de Noorderkerk, Oosterkerk en Oosterpoort. En ook het havengebied geeft nog steeds een duidelijk beeld van Hoorn tijdens de Gouden Eeuw.”

Ons beschermde stadsgezicht omvat een uniek, vrijwel gaaf, middeleeuws stratenpatroon. Bij de kenmerkende monumentale waarden denken we vooral aan dat het totaal bestaat uit de som der delen, de gevelwanden en sferen die de straten, grachten, havens en pleinen op de bewoners en de bezoekers achterlaten. Daarbovenop komen als kers op de taart de grote monumenten, zonder taart heeft de kers geen waarde, zonder de kers is er nog steeds een taart.

We hadden verwacht dat de het beleid gericht zou zijn op versterking van deze waarden. Met bijvoorbeeld uitspraken als het verbeteren van de kwaliteit van de openbare ruimte, het verder beperken van langdurig geparkeerde auto's in en rond de binnenstad, het meer gecamoufleerd stallen van fietsen, het voorbereiden van de stad op een samenleving zonder gas en fossiele verbrandingsmotoren.

Door de monumentale binnenstad in een adem te noemen met Lappendag en Carnaval Zwaag lijkt het alsof de schrijvers slechts van grote afstand naar de stad hebben gekeken. Blokker wordt ook geroemd om zijn carnaval, daar hebben wij nooit veel van gemerkt. Ook de eigen cultuur per dorp en hun eigen zeer rijk verenigingsleven zijn waarden om te koesteren. Het lijkt of de bewoners van de dorpen minder geïndividualiseerd zijn dan de stadse bewoners. Worden de dorpen dan beter en rijker wanneer deze stadser worden? En wat betekent dat dan voor de verdichtingsplannen in de dorpen. Zoals we in onze omgevingsvisie in 10 punten schreven, maak de stad stadser en houdt de dorpen dorps. Dit geldt zowel voor de gebouwde omgeving als hun eigen cultuur.

Wijken als de Grote Waal, Risdam, Kersenboogerd, Bangert en Oosterpolder en niet te vergeten Blokker en Zwaag schijnen geen noemenswaardige kwaliteiten te hebben om in de visie genoemd te worden, terwijl de meerderheid van onze bewoners in deze wijken wonen.

“Hoorn is als centrumstad het kloppend hart van de regio Westfriesland.”

“Hoorn is dé winkelstad en het uitgaanscentrum van Westfriesland.”

Misschien is dit een wens of een nieuwe stip op de horizon, maar op dit moment wordt het zo in ieder geval niet door de Westfriezen ervaren en ook niet door de Horinezen. Hoorn is de afgelopen 25 jaar steeds minder de hoofdstad van oostelijk Westfriesland geworden. Hoorn heeft volgens de Raad van Openbaar Bestuur geen of slechts een beperkte centrumfunctie (NHD 20 oktober 2021, pagina 7).

Hoofdstuk 4 De vijf Hoornse opgaven

“We zijn een ‘complete stad’ waar niet alleen gewoond wordt. Er is namelijk ook voldoende werk, zorg en onderwijs en er zijn voldoende voorzieningen om van het leven te genieten.”

Een bruisende levendige binnenstad die een rijke schakering aan functies herbergt is gebaat bij onderwijs en werkgelegenheid op hbo-niveau en het vasthouden van de studerende jeugd. De werkgelegenheid is in Hoorn nog steeds onevenwicht opgebouwd, er is een groot tekort aan arbeidsplaatsen op HBO-niveau en daarboven. In een complete stad gaan niet dagelijks ongeveer 10.000 werkenden voor hun werk naar het noordelijk deel van de Randstad. Hoorn ijvert al jaren om HBO-onderwijs naar de stad te krijgen, deze ambitie blijkt nu los gelaten te zijn, er is naar nu blijkt voldoende onderwijs. Er is slechts beperkt hoger onderwijs in Hoorn. Zonder uitbreiding van het hoger onderwijs en zonder een dependance van een universiteit zal het tegengaan van het wegtrekken van 18-jarigen die hoger onderwijs gaan volgen, en dat zijn er steeds meer lastig blij-

ven. Woonruimte scheppen zal zeker mensen terug halen omdat de komende jaren in Amsterdam helemaal geen plek is, maar dit blijven forenzen.

Per wijk is een woningbouwprognose gemaakt zonder de locaties te noemen. Juist voor de binnenstad, de linten en de lanen is het belangrijk om te benoemen of er sprake is van verdichting of slechts bijvoorbeeld het nog veel meer inzetten op wonen boven winkels. De historische kwaliteit van deze gebieden is gebaat bij deze helderheid.

“Ook zoeken we de verbinding tussen oude en nieuwe delen van de stad. Deze is nu beperkt, doordat de binnenstad aan de rand van de stad ligt en het spoor een hindernis vormt voor inwoners om het stadscentrum te bezoeken.”

Het spoor is slechts een beperkte hindernis, de werkelijke hindernis is de Provincialeweg. De ambitie om de Provincialeweg om te vormen tot een stadsstraat als stip op de horizon wordt hier gemist. In een ander hoofdstuk wordt gedacht aan ongelijkvloerse kruisingen, een meer afgewogen visie is noodzakelijk om de relatie tussen de binnenstad en de overige wijken te kunnen versterken.

Bij de Hoornse opgaven is er dominant veel aandacht voor het toerisme maar helaas weinig over hoe de andere bedrijvigheid, die voor veel meer werkgelegenheid zorgt, versterkt en uitgebreid kan worden.

“We behouden de elementen die kenmerkend zijn voor Hoorn (tijdens de Gouden Eeuw). Denk aan de historische gebouwen, de eeuwenoude straten en pleinen en de bomenlanen en stadsparken. Waar elementen verloren zijn, brengen we deze terug. Een mooi voorbeeld hiervan is het terugbrengen van de oude singels.”

Het betreft hier een beschermd stadsgezicht met een hoog monumentale waarde, de rol van de binnenstad gaat veel verder dan alleen de Gouden Eeuw. Het stratenpatroon is middeleeuws en het grootste deel is jonger dan de Gouden Eeuw. Daarnaast worden er geen elementen in z'n algemeenheid teruggebracht en er zijn ook geen plannen om de oude singels terug te brengen. Iets wat Oud Hoorn overigens heel graag zou zien. Voor ons mag dit één van de stippen op de horizon zijn.

De term huiskamer van de stad lijkt tegenwoordig op van alles van toepassing te zijn, eerst de Oosterkerk toen het Kerkplein en de Rode Steen en nu ook op de binnenstad als geheel. Het aantal verschillende functies is de afgelopen decennia sterk afgenomen. Het winkelareaal neemt af, de horeca neemt toe en ook het aantal woningen. Ook de onderliggende diversiteit neemt nauwelijks toe, tenzij elke negotie tot functie wordt verheven. Voor leuke andere functies is geen economische ruimte. Hier wreekt zich het eerdergenoemde gebrek aan hbo-onderwijs en banen. Iedere vrijkomende vierkante meter levert op de woningmarkt in deze tijd veel meer geld op.

Door het veranderende bezoek aan de binnenstad, de binnenstad als uitje/beleving, vraagt dat een geheel andere aanpak met de focus op een kwalitatieve hoogwaardige openbare ruimte waar kansen liggen voor de bestaande bedrijven als nieuwe kleine aantrekkelijke functies. Zonder een helder economisch plan, met een goede regie vanuit de gemeente, komen er geen leuke galleries, kleine bedrijfjes en vergelijkbare functies.

Het plaatje met de voetganger en fietser sluit aan bij hetgeen wij beschreven hebben bij de Provincialeweg als werkelijke hindernis. De verbindingen voor die weggebruikers kunnen altijd beter (veiliger, sneller, aantrekkelijker). Hoorn is een fietsstad bij uitstek draag dat ook uit.

“De verschillende centrumfuncties zijn nu namelijk nog te veel verspreid over de stad.”

Tien jaar geleden heeft Oud Hoorn al tevergeefs gepleit om het winkelgebied langzaam in te snoeren. Gelukkig wordt ons pleidooi nu serieus genomen.

“Wel liggen er kansen om leegstaande bijzondere gebouwen, zoals kerken en oude pakhuizen, voor een nieuwe functie te gebruiken.”

De kerkgebouwen zijn allemaal voorzien van een nieuwe functie en oude niet meer in gebruik zijnde pakhuizen zijn niet meer te vinden. Dit zijn loze kreten op basis van een gebrek aan kennis van de stad.

“Er komt in het straatbeeld meer ruimte voor fietsers en voetgangers en minder ruimte voor de auto, maar we houden de autobereikbaarheid op peil. Het is belangrijk om in Hoorn te zorgen voor goede fiets- en voetpaden, met een duidelijke route en uitstraling.”

“We maken een inhaalslag op het gebied van lopen, fietsen en openbaar vervoer en de fietser en/of voetganger wordt dus op veel wegen belangrijker dan de auto.”

Duidelijke taal en een duidelijk visie die wij van harte toejuichen. De consequenties voor de oude stad zijn helaas verscholen in wollige taalgebruik m.u.v. de Rode loper naar het Oostereiland. Wij missen hier heldere termen als een autoluwe binnenstad. Maar ook goede fietsenstallingen ontbreken bij deze noodzakelijke veranderingen.

“Het blijft natuurlijk belangrijk om een goed bereikbaar wegennet voor de (elektrische) auto te hebben. Hiervoor pakken we enkele knelpunten in de infrastructuur aan, zodat de verkeersstromen verbeteren. Denk bijvoorbeeld aan een nieuwe toegangsweg naar de binnenstad en het stadsstrand.”

Er wordt in dit hoofdstuk eerst gepleit voor minder ruimte voor de auto om vervolgens te pleiten voor een nieuwe toegangsweg naar de binnenstad en het stadsstrand. Die twee aspecten gaan niet samen. Wees eerlijk, benoem hier de Carbasiustunnel en de kansen die deze biedt om de singelstructuur, het Keern en het Noorder bastion te verbeteren, maar ook dat de bezoekende auto aan de randen van de stad blijven.

“Ook onderzoeken we de kansen die er liggen op het gebied van aardwarmte.”

Een merkwaardige formulering, de kansen op het gebied van aardwarmte zijn al lang bekend. Het gaat nu om het invoeren waarbij het verduurzamen van erfgoed een eigen benadering vraagt. Overigens mag de focus meer op uitvoering en minder op plannen maken worden gelegd. Het doel om veel zonnepanelen te plaatsen is ver weg met de huidige regelgeving, Liander beperkingen en huidige implementatiekracht van de gemeente.

“We gaan dan ook aan de slag met het vergroenen van de openbare ruimte in de gemeente Hoorn.”

Dit spreekt ons zeer aan, we zijn benieuwd hoe dat vorm gaat krijgen. Bij het vergroenen van de binnenstad, lanen en linten missen wij de opgave om dit binnen het historisch kader te verwezenlijken.

Hoofdstuk 5 Visie in kaart

“Kortom, Hoorn is een krachtige centrumstad omringd door het prachtige Westfriesse landschap en is onderdeel van het Amsterdamse stedelijke systeem.”

Hoorn probeert al jaren tevergeefs aan te schuiven bij de metropoolregio Amsterdam. Bij het prachtige Westfriesse landschap missen wij datgene wat wel in het hoogbouwbeleid staat dat we voorzichtig met hoogbouw moeten omgaan om dit open landschap te beschermen. Zie hiervoor ook ons 10 punten plan.

“Funciemenging is hierbij ook een belangrijk thema. Door de mate van menging te verhogen verminderen we de afstand van verplaatsingen tussen wonen, werken en winkelen, dragen we bij aan een gedeeld gebruik van infrastructuur.”

Een uitstekend uitgangspunt. Bij de Rozenbuurt wilde het college daaraan echter niet meewerken. Vanwaar deze omwenteling? De omgevingsvisie is doordeesemd met menging van functies. De Kersenboogerd is vanuit het begin opgezet om dat vorm te geven, het is helaas nooit gelukt. Behoudens thuis werken lijkt dit een vorm van wensdenken.

“We willen ‘radicaal vergroenen’.”

Uitstekend, ook in ons 10 punten plan verwijzen we naar de in het verleden veel groenere binnenstad.

“Het is ook van belang dat we ervoor zorgen dat de sociale en maatschappelijke voorzieningen zoals bijvoorbeeld gezondheidscentra, scholen, culturele centra en buurthuizen, meegroeien met het aantal inwoners, werknemers, scholieren en bezoekers.”

Teleurstellend dat de visie op een reeks belangrijke voorzieningen in één zin worden gepropt. De visie op de voorzieningen legt het qua gewicht af op het bij herhaling bespreken van het toerisme. Er hoort meer aandacht voor de bewoners te zijn en minder voor de bezoekers. Wat goed is voor de bewoners is ook goed voor de bezoekers hoort het adagium te zijn. In principe hoort deze laatste zin voor alles te gelden. In een voor de bewoners, leefbare, kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte met de nadruk op de eigenheid van de stad en haar historisch volgt de toerist automatisch.

Aan het einde van de visie zijn we bij 5.3 eindelijk aanbeland, bij de bestaande stad. Het is teleurstellend hoe de visie hier niet wordt ingevuld. De kaart op pagina 52 is daarentegen wel weer interessant maar geeft weinig houvast, zelfs geen stip op de horizon.

“Deze ontwikkelingen zijn fors, we bieden ruimte voor een behoorlijk aantal nieuwe woningen. In dit karaktervolle gebied is hierbij zorgvuldigheid benodigd. We hanteren hier daarom een ‘ja, mits-benadering’ omtrent de bouw van extra woningen, maar de ‘ja-mitsbenadering’”

Het zou voor de stad, voor de wijk en voor de wijkbewoners veel beter zijn als de gemeente hier de regiefunctie veel zwaarder aanzet en invult met de nadruk op de eigenheid van de stad.

Het kaartmateriaal in het hoofdstuk is van een prachtige kwaliteit, interessant om de kaarten bestaande stad, ontwikkelingen en kwaliteiten op elkaar te leggen. De toekomst zal leren of de kaarten werkelijk visie ondersteunend zijn. Overigens is juist op het ene stukje “oud land” tussen Koewijzend en Westerblokker een stukje groen verdwenen.

Hoofdstuk 6 Werken met de Omgevingsvisie

Over twee jaar een nieuwe en hopelijk vooral een meer voldragen en uitgekristalliseerde omgevingsvisie.

“Daarnaast willen we in de toekomst sneller beslissingen nemen, integraler werken en nog transparanter.”

Het zou interessant zijn hoe de beoogde verbeteringen tot stand kunnen worden gebracht, de huidige problemen in de organisatie zijn talloos en lijken de afgelopen paar jaar kwalitatief en kwantitatief niet meegegroeid te zijn bij een groeiende ambitie.

Bij de rollen van de gemeente staat als visie helaas niet opgetekend dat de gemeente streeft naar een veel sterkere en dominantere regie positie bij de grootstedelijke projecten op het terrein van de stedelijke ontwikkeling en de woningbouw.

“In de Omgevingsvisie van Hoorn zijn heldere ambities beschreven.”

Wat Oud Hoorn betreft zijn sommige ambities helder, maar veel is gehuld in nevelen en wollig taalgebruik. Wij missen heldere en ook duidelijk toetsbare uitgangspunten, zodanig dat de gemeenteraad ook zijn controlerende taak kan uitvoeren.

Hoogachtend,

Namens het bestuur van Vereniging Oud Hoorn

Jaap van der Hout, voorzitter

Matt Wever secretaris

